

Aurora Linna

Laulaen lentoon

Lauluja linnuista lajintuntemuksen tueksi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikin tutkinto

Musiikkipedagogi (AMK)

Opinnäytetyö

2.5.2024

Tiivistelmä

Tekijä(t): Aurora Linna
Otsikko: Laulaen lentoon. Lauluja linnuista lajintuntemuksen tueksi.
Sivumäärä: 28 sivua
Aika: 2.5.2024

Tutkinto: Musiikkipedagogi (AMK)
Tutkinto-ohjelma: Musiikin tutkinto
Suuntautumisvaihtoehto: Varhaisiän musiikkikasvatus ja taiteen soveltava käyttö
Ohjaaja(t): Hanna-Maija Aarnio, MuM
Annu Tuovila, MuT

Tässä opinnäytetyössä esittelen säveltämiäni lintuaiheisia lastenlauluja. Käyn seitsemän uutta laulua läpi esitellen ja analysoiden loruja, musiikillisia ratkaisuja sekä niiden soveltuvuutta pedagogiseen käyttöön. Lisäksi käyn läpi yleisesti sävellysprosessia, säveltämisen lähtökohtia sekä konserttikokonaisuuden muodostumista. Pohdin myös laulujen ja lorujen merkitystä oppimisen edistäjinä sekä lapsen luontosuhdetta ja laulujen hyödyntämistä osana ympäristökasvatusta.

Kirjallisen raportin lisäksi opinnäytetyöhön kuuluvat liitteenä äänitteet sävellyksistä. Sävellykset ovat sovitettu pääosin pianolle ja laululle. Yksi kappaleista on räppi, jossa räpäätään tietokoneella tehdyn taustanauhan päälle.

Lorut ja niistä syntyneet laulut käyttävät linnuista kerättyä faktatietoa sanoituksissaan. Tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto linnuista oppimiseen ja niiden havainnointiin ympäristössä. Tarkoituksena on myös tarjota uusia työkaluja sekä näkökulmia ympäristö- ja musiikkikasvatukseen.

Prosessi kehitti minua säveltäjänä, sanoittajana, muusikkona sekä musiikkipedagogina. Onnistuin luomaan seitsemän eri lintulajeja esittelevää laulua, joista voin olla itse ylpeä. Tämä työ palautti minut säveltämisen pariin ja herätti innostuksen luomiseen. Uskon hyödyntäväni tästä työstä opittuja taitoja sekä prosessissa syntyneitä materiaalia myös tulevaisuudessa.

Avainsanat: Säveltäminen, lastenmusiikki, lorut, ympäristökasvatus, musiikkikasvatus

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Author(s): Aurora Linna
Title: Spread Your Wings and Sing: Songs to Support Learning about Different Bird Species
Number of Pages: 28 pages
Date: 2.5.2024

Degree: Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme: Music
Specialisation option: Early Childhood Music Education and Community Music
Supervisor: Annu Tuovila, DMus
Examiner: Hanna-Maija Aarnio, MMus

In this project report, I introduce a set of seven bird-themed children's songs that I have composed. I present and analyze the nursery rhymes, musical solutions, and their suitability for pedagogical use. Additionally, I report on the creative process of composing the songs, the starting points of composing, and the process of planning and creating a concert. I also contemplate on the significance of songs and rhymes as facilitators of learning, as well as children's relationship with nature and the use of songs as part of environmental education.

In addition to the written report, the thesis includes recordings of the compositions. The compositions are primarily arranged for piano and voice. One of the pieces is a rap, performed over a computer-generated beat.

The rhymes include factual information about birds. The aim is to stimulate children's interest in learning about birds and observing them in their environment. The goal is also to provide new tools and perspectives for environmental and music education.

While working on the project, I learned a lot as a composer, lyricist, musician, and music educator. I succeeded in creating seven songs that introduce different bird species and that I can be proud of. This work brought me back to composition and ignited enthusiasm for creation. I will utilize the skills learned from this work and the material generated in future endeavors.

Keywords: Composing, children's music, nursery rhyme, environmental education, music education, birds

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lorut ja laulut oppimisen edistäjänä	2
2.1	Musiikin vaikutus kielen kehitykseen	2
2.2	Musiikki muistin tukena	3
2.3	Motivaatio ja elämyksellinen opetus	4
3	Lapsi ja luonto	5
3.1	Lapsen luontosuhde	5
3.1.1	Luontosuhteen muodostuminen	6
3.1.2	Lajintuntemus ja luontosuhde	6
3.1.3	Positiivisen luontosuhteen vaikutus	7
3.2	Ympäristökasvatus	7
3.2.1	Ympäristökasvatus esiopetuksessa	7
3.2.2	Ympäristöoppi perusopetuksen oppiaineena	8
3.2.3	Ympäristökasvatus taiteen perusopetuksessa	9
4	Sävellysprosessi	9
4.1	Minä säveltäjänä	10
4.2	Säveltämisen lähtökohtia	11
4.2.1	Teemana lintulajit	11
4.2.2	Faktoihin perustuvat lorut	11
4.2.3	Pedagogiset valinnat	12
4.3	Säveltäminen	12
5	Lintulaulut	13
5.1	Varisten kokous	13
5.2	Käpytikan paja	15
5.3	Sinitiaisräppi	16
5.4	Laulujoutsenien muutto	18
5.5	Vikkelä västäräkki	20
5.6	Naurulokki	22
5.7	Lintujen loppulaulu	23
6	Konsertti	23

6.1	Konsertin kokoonpano ja sovitustyö	24
6.2	Suunnittelu ja toteutus	25
7	Pohdinta	26
	Lähteet	28

1 Johdanto

Olen aina nauttinut materiaalin luomisesta ja oman luovuuden hyödyntämisestä. Tiesin siis jo varhaisessa vaiheessa opintojani, että opinnäytetyön tulisi sisältää jotain mitä olen itse luonut, oli se sitten opetusmateriaalia tai sävellyksiä. Sävellyksintoni kasvoi kuitenkin opintojen edetessä ja tahdoinkin haastaa itseni luomaan alusta asti kokoelman sävellyksiä osaksi opinnäytetyötä. Päädyin luomaan seitsemän laulun kokoelman, joka koostuu kuudesta lintulajeja esittelevästä laulusta ja yhdestä kaiken kokoavasta loppulaulusta. Laulujen tavoitteeksi asetin eri lintulajien esittelyn faktatietopohjaisten lorujen avulla ja lasten mielenkiinnon herättämisen lajeista oppimiseen.

Minulle on musiikkipedagogina tärkeää tarjota lapsille innostavaa ja elämyksellistä toimintaa. Haluan työssäni hyödyntää monipuolisesti eri taiteenalojen, mutta myös muiden elementtien kuten ympäristökasvatuksen integroimista opetukseen. Uuden materiaalin luomisen avulla pääsen toteuttamaan omia luovia vahvuuksiani, ja rikastuttamaan lastenmusiikin tarjontaa.

Opinnäytetyöni keskeinen tavoite on löytää ympäristökasvatuksen ja musiikkipedagogiikan yhtymäkohtia tuomalla ympäristökasvatus selkeämmin osaksi musiikkipedagogiikkaa sekä pohtimalla, miten musiikkia voisi hyödyntää ympäristökasvatuksessa. Haluan tällä opinnäytetyöllä myös tarjota opettajille resursseja yhdistää ympäristö- ja musiikkikasvatusta käytännönläheisesti luomalla itse esimerkkimateriaalia.

Tässä työssä esittelen säveltämiäni lauluja sekä kuvailen niiden luomisprosessia sanoitusten, musiikin ja pedagogiikan näkökulmista. Käyn läpi myös konsertin muodostumista kokonaisuudeksi. Tietopohjaisena perustana pohdin laulujen ja lorujen asemaa oppimisen edistäjinä sekä lapsen luontosuhteen kehittymistä ja musiikin hyödyntämistä ympäristökasvatuksessa.

2 Lorut ja laulut oppimisen edistäjänä

Opinnäytetyöni kannalta on olennaista tutkia lorujen ja laulujen merkitystä oppimisen edistäjänä, sillä sävellän lauluja opetuskäyttöön. Tuovatko lauluni jotain merkittävää lisää opetukseen ja onko lauluista ylipäätään hyötyä oppimisessa? Ruokosen (2016) mukaan musiikillisen toiminnan avulla pystytään edistämään lapsen mielikuvituksen, itseluottamuksen ja minäpystyvyyden tunnetta. Tämän lisäksi fyysisiä, sosiaalisia, kognitiivisia ja emotionaalisia vahvuuksia ja taitoja voidaan musiikin avulla kehittää. Myös musiikin keskeinen merkitys aivojen kehittymiselle ja lasten omaehtoisen oppimisen edistämiseksi on pystytty todistamaan aivotutkimusten tuloksilla. (Ruokonen, 2016, s.13.) Tässä luvussa pohdin miten laulut ja lorut edistävät kokonaisvaltaista oppimista. Tutkin erityisesti musiikin myönteisiä vaikutuksia kielen kehityksen, muistin tukemisen ja oppimisen motiivoinnin näkökulmasta. Nämä aihealueet vaikuttavat olennaisesti oppimiseen ja niitä tutkimalla voin saada näkökulmia omien sävellysten merkityksen tukemiseksi.

2.1 Musiikin vaikutus kielen kehitykseen

Kieli on tärkeä kommunikoinnin, ajattelun ja ymmärtämisen väline. Opetuksessa sen merkitys korostuu, sillä ilman kommunikaation välinettä on tiedon omaksuminen huomattavan paljon haasteellisempaa. Kielitaidon ollessa heikko, voidaan musiikkia hyödyntää tiedon välittäjänä. Ruokosen (2016) mukaan musiikkikasvatukseen liittyy lapsen kielellisen kehityksen tukeminen. Esimerkiksi lapsen suullista ja kehollista ilmaisua voidaan luontevalla tavalla tukea laulamilla. Kielen rakenteet ja muodot on helpommin omaksuttavissa laulaen. Tästä syystä esimerkiksi maahanmuuttajataustaisille lapsille ja inklusiivisille ryhmille laulaminen soveltuu hyvin kokonaisvaltaiseksi kielen merkityksen hahmottamismenetelmäksi. (Ruokonen, 2016, s.73.)

Jalavan ja Keräsen (2018) mukaan kielestä ja musiikista löytyy paljon yhteistä. Ne koostuvat samoista elementeistä ja ovat rakenteeltaan hyvin samankaltaisia.

(Jalava & Keränen, 2018, s.18.) Itse huomaan myös kielessä ja musiikissa paljon yhteisiä elementtejä kuten rytmi, melodia, äänen kesto, äänitaajuudet, intonaatiot, lauserakenne, tehokeinot ja äänensävy. Jalavan ja Keräsen (2018) mukaan musiikki ja laulaminen edistävät kielen kehittymistä, auttaen lasta erottelmaan erilaisia ääniteitä ja tavuja. Laulujen ja lorujen kuuntelu puolestaan kehittää kuuloa, sillä kun erilaisia ääniä, kuten korkea–matala tai pitkä–lyhyt kuunnellaan paljon, auttavat ne lasta tunnistamaan äänenkorkeuksia ja musiikin rytmiä (Jalava & Keränen, 2018, s.17).

Ruokonen (2016) mainitsee musiikin parantavan kuulon erottelukykyä. Kuulokyvyn tehostuminen edistää vieraan kielen lausumisen oppimista ja kuullun ymmärtämistä. (Ruokonen, 2016, s.55.) Jalava ja Keränen kertovat, että toistot ovat kielen oppimisen kannalta tärkeää. Lastenmusiikille on hyvin ominaista useat toistot sekä se, että jokaiselle tavulle on oma sävel. Tämä auttaa sanojen tavutuksen oppimisessa. (Jalava & Keränen, 2018, s.17.) Omissa sävellyksissäni toistetaan kertosäkeitä ja välillä myös kokonaisia säkeistöjä. Lisäksi pääsääntöisesti jokaiselle tavulle on oma sävel ja kiinnitin erityistä huomiota sanarytmien selkeyteen.

2.2 Musiikki muistin tukena

Muistin asema opetuksessa ja oppimisessa on hyvinkin tärkeä. Rajavaaran (2016) mukaan muistaminen on se mikä tekee oppimisen mahdolliseksi. Muisti-varastoa, jossa muistettavat asiat säilytetään hetkellisesti, kutsutaan lyhytkestoiseksi muistiksi. Työmuistiksi taas voidaan kutsua lyhytkestoisessa muistissa tapahtuvaa asioiden aktiivista käsittelyä. Pitkäkestoisella muistilla tarkoitetaan paikkaa, johon tallennetaan asiat, jotka pitäisi muistaa vielä pitkän ajan kuluttua. Asioiden mieleen painaminen ja niiden pitkäaikaisessa muistissa säilyttäminen on oppimista. Asia voidaan palauttaa pitkäkestoisesta muistista lyhytkestoiseen tai työmuistiin, kun se on opittu. (Rajavaara, 2016.)

Rajavaara (2016) kertoo muistamisen ja oppimisen olevan hermoston uudelleen järjestäytymistä. Hermosolujen verkostoituessa uusilla tavoilla ja sen myötä pysyvien muutosten syntyessä aivoihin, niihin jää muistijälki. (Rajavaara, 2016.) Asiaa, jonka haluamme muistaa on käsiteltävä perin pohjin, jotta hermosolujen väliset yhteydet muodostuvat ja vahvistuvat ja tie saadaan tallennetuksi säilömuistiin. Uuden asian muistamisessa auttaa sen liittäminen mielessä tuttuun jo hyvin muistettuun asiaan tai mielikuvaan. (Kuntoutussäätiö, 2023.)

Musiikilla tiedetään olevan positiivisia vaikutuksia muistiin. Esimerkiksi erilaiset opetuslaulut yhdistettynä liikkeeseen helpottavat asian muistamista ja sen siirtämistä pitkäaikaiseen muistiin. (Pitkänen, 2022, s.21.) Olen myös itse huomannut opetuslaulujen voiman omassa elämässäni. Muistan oppineeni laulujen avulla pitkiäkin luetteloita tai tietopätkiä. Osa lauluista on painautunut muistiini niin hyvin, että pystyn edelleen laulamaan ne oikein sanasta sanaan. Näitä lauluja käytettiin oman kokemukseni mukaan eniten vieraiden kielten opinnoissa, mutta myös muissa oppiaineissa, kuten äidinkielessä ja matematiikassa. Itse koen opetuslaulujen soveltuvan hyvin osaksi ympäristöopin opetusta.

2.3 Motivaatio ja elämyksellinen opetus

Varsinkin pienempien lasten kanssa on hyvä muistaa opetuksen rakentaminen lapsille mielekkääksi. Koulua ja sen käymistä vielä harjoittelevat ensimmäistä ja toista luokkaa käyvät lapset eivät ole vielä tottuneet pitkiin luentomaisiin oppitunteihin. Koulunkäyntiin voi muodostua myös negatiivinen suhde, jos oppimisesta tehdään puuduttavaa ja ikävää. Oppimisen ei kuuluisi olla tylsää ja jos on niin, se ei todennäköisesti ole oppimista laisinkaan (Järvilehto, 2014, s. 35). Siksi on erittäin tärkeää tehdä opetuksesta lapsille kivaa ja elämyksellistä. Ilo on hyvin motivoiva tekijä lapsen oppimisessa ja opiskellessa tuotetut leikit, vitsit tai hassut keksinnöt edistävät oppimista. (Anttila & Hietapakka, 1999, s.44). Laulujen ja lorujen avulla voidaan luoda opetuksesta elämyksellinen kokemus.

Musiikki on oman kokemukseni mukaan hyvin monipuolista. Lauluja ja loruja voidaan työstää monin eri tavoin. Esimerkiksi leikkiminen on päiväkodista kouluun siirtyneelle lapselle tuttu ja turvallinen tapa käsitellä uusia aiheita ja käsitteitä. Haluan laulujeni avulla mahdollistaa elämyksellistä oppimista. Mielestäni on tärkeää, että opetus on lapsille mielekästä ja innostavaa, jotta oppimiseen muodostuisi myönteinen suhde.

3 Lapsi ja luonto

Tässä luvussa tarkastelen lapsen luontosuhdetta. Mitä luontosuhteella oikein tarkoitetaan, miten se muodostuu ja miten sen muodostumista voidaan positiivisin tavoin tukea. Tutkin myös esiopetuksen, perusopetuksen ja taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita luonto- ja ympäristökasvatuksen näkökulmasta. Pohdin, miten opinnäytetyöni sisältö voi olla hyödyksi osana ympäristökasvatusta.

3.1 Lapsen luontosuhde

Laukan (2023) mukaan luontosuhteen käsitteelle on monia eri määritelmiä. Eräs määritelmä kuvaa sen olevan tunteita, tietoa ja toimintaa, johon liittyy vahva yhteenkuuluvuudentunne maapallon ja sen eliöiden kanssa. Yksilö, joka omaa myönteisen luontosuhteen ymmärtää, että hyvinvointimme olevan riippuvainen luonnosta monella eri tapaa. (Laukka, 2023, s.12.) Luontosuhde, eli ihmisen suhde luontoon, voidaan ymmärtää myös ihmisen asenteeksi luontoa koskeviin asioihin. Tiettyjä arvoja voidaan omaksua suhteessa luontoon. (Paukkeri, 2014, s.6.) Itse ajattelen luontosuhteen tarkoittavan jatkuvasti muovautuvaa ja kehittyvää suhdetta luontoon. Siihen liittyy mielestäni vahvasti tunteemme luontoa kohtaan sekä ajatukset ja kokemukset luonnosta. Itse koen, että mitä enemmän positiivisia kokemuksia meillä on luonnossa olemisesta ja siitä oppimisesta ja tutustumisesta, sitä todennäköisempää on myönteisen luontosuhteen muodostuminen.

3.1.1 Luontosuhteen muodostuminen

Varhaislapsuuden kokemuksilla on vahva vaikutus myönteisen luontosuhteen muodostumiseen sekä säilymiseen aikuisiällä (Hyvinvoiva luonto, hyvinvoiva ihminen, ei pvm., s.16). Luontosuhteen rakentumisen perusta on mahdollisuus luontokokemuksiin (Hyvinvoiva luonto, hyvinvoiva ihminen, ei pvm., s.5). Laukan (2023) mukaan lapsen luontosuhde kehittyy ja rakentuu luonnossa liikkumalla ja leikkimällä sekä tutkimalla ja tarkkailemalla luonnon ilmiöitä sekä eläimiä. Omat positiiviset, luontosuhdetta vahvistavat kokemukset ovat tärkeitä luontosuhteen muodostumisen kannalta. Näitä lapsi voi saada sekä rakentamattomassa luonnossa, että rakentamattomassa luonnossa. On yhtä todennäköistä, että kotipihan marjapensaikossa tai leikkipuiston ison puun juurella syntyy myönteisiä luontokokemuksia kuin vaikkapa metsäretkellä. (Laukka, 2023, s.12.)

3.1.2 Lajintuntemus ja luontosuhde

Parikka (2018) esittelee, että lajintuntemus on kykyä erottaa lajit toisistaan ja nimetä ne, mutta varsinaiseen lajintuntemukseen kuuluu myös ekologinen tieto lajista. Lajintuntemus edesauttaa kestävästä kehityksestä mukaisen elämäntavan sekä ympäristötietoisuuden asenteen syntymistä. Ympäristöä koskeva tietämys on vahvasti kytköksissä ympäristöystävälliseen käyttäytymiseen. Lasten on todettu arvostavan enemmän niitä eliölajeja, joista heillä on tietoa. Tämä arvostus voi auttaa lasta kokemaan enemmän myönteisiä luontokokemuksia ja kehittämään positiivista luontosuhdetta. (Parikka, 2018, s. 9.)

Linnut ovat lajeina mielenkiintoisia. Niitä näkee ja kuulee jatkuvasti ympäristössä ilman, että tarvitsee erityisemmin edes etsiä. Näin ollen lapsenkin on helppo päästä itse tarkkailemaan ympäristön lintuja ja harjoittelemaan niiden tunnistamista.

Sävellyksieni pääasiallinen tarkoitus on herättää lasten mielenkiinto ja kehittää lajintuntemustaitoja. Kuudella lintulaululla ei tehdä ihmeitä tunnistettavien lajien

määrän lisäämisessä, mutta ne tarjoavat esimerkin siitä, miten lajeista oppiminen ja niiden tunnistaminen voi olla hauskaa. Minulla on mahdollisuus myös tulevaisuudessa laajentaa projektia ja säveltää useampia lauluja osaksi kokoelmaa.

3.1.3 Positiivisen luontosuhteen vaikutus

Metsähallituksen *Hyvinvoiva luonto, hyvinvoiva ihminen* julkaisun (ei pvm.) mukaan positiivisella luontosuhteella on paljon hyviä vaikutuksia yksilön, mutta myös yhteiskunnan hyvinvointiin. Vireän luontosuhteen ja monipuolisen luonnon myötä ihmisten sosiaalinen, fyysinen ja psyykinen hyvinvointi on lisääntynyt. (Hyvinvoiva luonto, hyvinvoiva ihminen, ei pvm., s.4.) Luonto houkuttelee meitä liikkumaan, elvyttää ja auttaa palautumaan stressistä sekä edistää yhteisöllisyyttä ja sosiaalista hyvinvointia (Terveyttä ja hyvinvointia luonnosta, ei pvm.).

3.2 Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatus on tärkeä osa koulutustamme. Sille on oma paikkansa sekä esiopetuksen, että perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa, mutta löytyykö siitä mainintaa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa? Seuraavaksi pohdin, miten säveltämäni laulut tarjoavat uusia työkaluja ja monipuolisuutta opetukseen opetussuunnitelmaa noudattaen.

3.2.1 Ympäristökasvatus esiopetuksessa

Kaksivuotisen esiopetuksen vuoden 2021 kokeiluopetussuunnitelman perusteissa (2021) kerrotaan, miten ympäristökasvatuksessa on keskeistä kannustaa lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina arvostamalla heidän itse tekemiään havaintoja. Tavoitteena on vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta tarjoamalla lapsille myönteisiä luontokokemuksia ja mahdollisuuksia tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin sekä luonnon ilmiöihin. Ympäristöä tutkitaan ja havainnoidaan eri aistien sekä havaintovälineiden avulla, jonka jälkeen tehdyistä havainnoista keskustellaan. Lisäksi harjoitellaan havaintotiedon luokitte-

lua, tiedonhankintaa, luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä sekä päätelmien tekemistä. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä sekä huolehtimaan ympäristöstään ja huomioimaan omien tekojen vaikutukset. (Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelman perusteet 2021, 2021, s.33–36.)

Säveltämäni lintulaulut tarjoavat lapsille mielenkiintoisen ja innostavan tavan tutustua muutamiin maamme lintulajeihin. Lauluja voi hyödyntää monin eri tavoin opetuksessa; niitä voi kuunnella, laulaa, leikkiä, liikkua ja soittaa yhdessä samalla oppien laulujen linnuista. Sanoista voidaan keskustella yhteisesti ja samalla esitellä lintuja yksityiskohtaisemmin lapsille. Kun lauluja toistetaan paljon erilaisia työtapoja hyödyntäen, jäävät ne myös paremmin lasten mieleen. On myös mahdollista, että ne herättävät lapsen havainnoimaan ympäristönsä lintuja ja tunnistamaan lauluissa mainitut linnut.

3.2.2 Ympäristöoppi perusopetuksen oppiaineena

Perusopetuksen vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteissa (2014) ympäristöopin opetuksen tavoitteena on tarjota oppilaille mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa heitä kokemaan ympäristöopin asiat itselleen merkityksellisiksi. Muita tavoitteita ovat muun muassa kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta ja omasta osaamisestaan, tukea ympäristöherkkyyden kehittymistä ohjaamalla kestäväään toimintaan, ohjata tutkimaan, toimimaan ja liikkumaan lähiympäristössään, kannustaa ihmettelemään ja kyselemään, ohjata tekemään havaintoja ja kokeiluja lähiympäristössä sekä ohjata kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä ja ilmiöitä sekä nimeämään niitä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014, s. 177–179.)

Koen, että musiikki ja laulut tuovat hyvää vaihtelua myös perusopetukseen. Laulujen avulla voidaan mielestäni rikastuttaa ympäristöopin opetusta, sillä lauluja on helppo työstää monella eri tapaa. Kokemukseni mukaan musiikki kasvat-

taa osallisuuden kokemusta ja näin se voi auttaa oppilaita iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta ja kokemaan sen itselleen merkityksellisemmäksi. Tekemäni laulut voivat myös kannustaa lapsia ihmettelemään ja havainnoimaan ympäristön lintuja sekä kysymään rohkeasti kysymyksiä niistä. Laulut tarjoavat työkalun lintulajien tunnistamisen kehittämiseksi ja niiden avulla oppilaat voivat oppia kuvailemaan, vertailemaan sekä nimeämään niitä.

3.2.3 Ympäristökasvatus taiteen perusopetuksessa

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa (2017) ei juurikaan puhuta ympäristöstä tai edes luonnosta. Ainoat taiteenalat, joissa luonto ja ympäristöt edes mainitaan ovat kuvataide ja arkkitehtuuri. Kuvataiteen opetuksen yhdeksi keskeisistä sisällöistä mainitaan ihmisenä olemisen, luonnon ja kulttuurin tutkiminen taiteen keinoin. Opetuksessa tutkitaan myös erilaisia visuaalisia ympäristöjä, kuten luonnonympäristöjä niiden esteettistä, ekologista ja eettistä arvottamista harjoitellen. Lisäksi käsitellään ympäristön merkityksen rakentumista. (Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 2017, s.17–18.)

Koen kummalliseksi sen, ettei luontoa mainita opetussuunnitelmassa tätä tarkemmin. Mielestäni ympäristökasvatus kuuluu myös vahvasti taiteiden opetukseen. Luonto on merkittävä osa kulttuuriamme ja suuri osa musiikistamme saa sieltä inspiraationsa. Lastenlauluissakin lauletaan usein eläimistä, ötököistä, ympäristöstä ja luonnonilmiöistä. Miksei siis ympäristökasvatusta voisi integroida myös musiikin opetukseen samalla tavalla kuin musiikkia muiden oppiaineiden opetukseen? Toivon sävellyksieni inspiroivan myös musiikkipedagogeja perehtymään ympäristökasvatukseen ja ottamaan sen osaksi opetusta.

4 Sävellysprosessi

Sävellysprosessi alkoi jo valmiina olevaa Naurulokin kappaletta lukuun ottamatta tammikuussa 2024. Konsertin ollessa jo huhtikuun alussa, oli kappaleiden

valmistuttava hyvinkin kiireellisellä aikataululla. Vaikka prosessi oli ajoittain hyvin rankka, oli todella palkitsevaa saada näinkin paljon aikaan näin pienessä ajassa. Opin paljon uutta ja kehityin säveltäjänä prosessin edetessä. Sain myös paljon innostusta jatkaa säveltämistä tulevaisuudessakin.

4.1 Minä säveltäjänä

Minulla on jonkin verran aikaisempaa kokemusta säveltämisestä, joten tämä projekti ei ole ensimmäinen katsaukseni säveltämiseen. Ensimmäiset sävellykseni tein jo ala-asteella. Musiikkiluokalla meitä rohkaistiin säveltämään ja itse innostuin tekemään ala-asteen aikana muutaman kappaleen. Yläasteen ajaksi säveltämiseni taukosi, mutta lukiossa innostuin taas sovittamisen kautta säveltämään. Musiikkiopiston musiikinteorian opinnoissa harjoittelimme oikeaoppista sovittamista, mutta halutessaan sai kokeilla säveltämistä. Itse otin aina säveltämisen mahdollisuudesta kiinni ja kävin musiikkiopisto-opintojeni aikana myös säveltämisen teoriaan liittyvän kurssin. Metropolian opintojen aikana olen säveltänyt kappaleita, jokin tietty projekti ja sen tarve mielessä pitäen. Aikaisemmat sävellykseni ovat olleet yksittäisiä opintoihin tai omiin tarpeisiin luotuja teoksia. En siis ole koskaan säveltänyt näin isoa kokonaisuutta, kuin tässä projektissa.

Vaikka itse säveltäminen ei ole minulle uutta, koen olevani vielä aloittelija sanoitusten tekemisessä. Suurin osa aikaisemmista sävellyksistäni on sävelletty pelkille soittimille. Vasta viime aikoina olen uskaltanut luomaan itse sanoituksia. Koen juuri lastenlaulujen lyriikoiden ja lorujen tekemisen olevan helpommin lähestyttävää, kuin vakavien ja syvälisten tekstien kirjoittamisen. Lastenlaulujen sanoissa on vapaus leikitellä sanoilla ja riimeillä ja sanojen hauskuudella voi olla enemmän painoarvoa kuin niiden syvällisemmällä merkityksellä.

4.2 Säveltämisen lähtökohtia

4.2.1 Teemana lintulajit

Linnut ja samalla myös kuukaudet valikoituivat lorujen lopulliseksi teemaksi. Pohdin pitkään lorujen teemaa, sillä kaikenlaisille ja -aiheisille lauluille on tarvetta. Teema selveni kuitenkin, kun syksyllä 2023 sävelsin erääseen toiseen projektiin naurulokista kertovan laulun. Aloin tällöin miettiä, ettei eri lintulajeista ole paljoa ainakaan tunnettuja lastenlauluja. Yleensä lauletaan vain linnusta tai pikkulinnusta, silloin tällöin kanoista tai ankoista. Lisäksi koin teeman itse mielekkääksi, sillä olen kiinnostunut luonnosta ja eläimistä.

Linnuista on paljon kerrottavaa. Eri lajeilla on paljon uniikkeja ja mielenkiintoisia piirteitä, joita pystyin helposti hyödyntämään inspiraationa. Nautin myös samalla linnuista oppimisesta. Lintulaulujen avulla olisi tarkoitus kehittää lajintuntemusta tarjoten opettajille uusia työkaluja opettamiseen.

4.2.2 Faktoihin perustuvat lorut

Lorujen luomisprosessi lähti aina lintulajeihin tutustumisella. Ensin etsin internetistä yleistä tietoa valikoiduista lintulajeista. Tämän jälkeen pyrin löytämään mielenkiintoisia faktoja esimerkiksi käyttäytymisestä, ravinnosta ja kulttuurisesta merkityksestä. Seuraavaksi tutkin kirjastosta lainaamiani lintukirjoja lisätiedon saamiseksi. Muutaman linnun kohdalla pyrin myös itse tarkkailemaan lajeja ympärilläni. Tämä oli mahdollista vain niiden lajien kohdalla, jotka viettävät talvea Suomessa.

Lorut muodostuivat tiedosta inspiroituen ja sitä hyödyntäen. Osa lauluista hyödyntää tietoa sisällyttäen sen suoraan sanoihin, kun taas osa niistä ottaa tiedon inspiraationa asialla leikitteleville sanoituksille. Tarkoituksena oli pukea tiedot lapsen ymmärrettävään muotoon ja herättää mielenkiintoa lintulajeista oppimiseen.

Lorujen luominen oli minulle selkeästi haastavampaa kuin säveltäminen. En ole koskaan kokenut itseäni oikein vahvaksi kirjoittajaksi tai sanoittajaksi. Selkeät aiherajat sekä faktapohjainen tieto auttoivat minua kuitenkin pääsemään luovan kirjoittamisen kynnyksen yli. Aloin pikkuhiljaa myös nauttimaan lorujen luomisesta. Koen, että onnistuin luomaan tiedontäyteisiä, mutta myös hauskoja ja nokkelia sanoituksia.

4.2.3 Pedagogiset valinnat

Tavoitteena oli tehdä loruja, sekä lauluja monipuoliseen opetuskäyttöön. Vaikka päätarkoitus onkin ehkä lajintuntemuksen tukemisessa, olen säveltäessäni miettinyt myös laulujen soveltuvuuden musiikin opetukseen. Kuuntelun lisäksi ne soveltuvat esimerkiksi musiikkiliikuntaan, laululeikkeihin, soittamiseen ja rauhoittumiseen. Luomisprosessissa tein siis tietoisia valintoja laulun käyttötarkoitus mielessä pitäen. Lähdin myös oman mukavuusalueen ulkopuolelle tutkimaan erilaisia genrejä, kuten räppiä laulujen monipuolisuus mielessä.

4.3 Säveltäminen

Tapani tehdä sävellyksiä on erittäin kokeilevaa. Useimmiten sävellykset syntyvät pianon ääressä improvisoiden. Tällä tavoin syntyivät myös opinnäytetyön lintulaulut. Aloitin sävellysprosessin miettimällä ja kokeilemalla ensin eri lintulajien energioihin sopivia asteikoita sekä sointuja. Kun asteikot oli päätetty, muodostuivat sointukierrot, seuraavaksi melodiat ja viimeisenä sanat. Kaikki ei kuitenkaan aina syntynyt juuri tässä järjestyksessä. Sävellyksen osat muovautuivat myös mukailemaan uusia osia sitä mukaa kun ne valmistuivat. Melodiat ja rytmitykset harvoin säilyttivät alkuperäisen muotonsa sanojen valmistuttua, sillä sanojen luontaiset rytmitykset muokkasivat niitä. Uusia kappaleen osia syntyi myös sanoista ja melodioista inspiroituneena, jolloin soinnut rakentuivat niiden päälle.

Mielestäni on erittäin tärkeää, että pitää itse omista sävellyksistä. Toki on hyvä pysyä tavoitteissa, mutta miksi säveltää jotain mikä ei omaa korvaa miellytä. Itse pidän paljon kirkkosävellajeista eli moodeista ja hyödynsinkin niitä paljon

sävellyksissäni. Niissä on mielestäni jotain taianomaista ja mielenkiintoa herättävää. Näin sain myös omaa persoonaani sisällytettyä sävellyksiin ja voin olla ylpeä kaikesta mitä olen luonut.

5 Lintulaulut

Kerron tässä luvussa yksityiskohtaisemmin jokaisesta laulusta kerrallaan. Esitelen, miksi juuri nämä lintulajit valikoituivat osaksi työtä ja mistä kappaleen aiheet ja sanat ottavat inspiraationsa. Entä minkälaisia musiikillisia valintoja olen tehnyt? Pohdin myös muutaman laulun kohdalla niiden soveltuvuutta pedagogiseen käyttöön.

Lintulajien valintaprosessissa käytin alkuvuoden kuukausia apunani. Valitsin siis jokaiselle vuoden kuudelle ensimmäiselle kuukaudelle oman lintulajin. Valintakriteerinä oli, että lintu sopii jotenkin kyseiseen kuukauteen ja on suhteellisen helppo tunnistaa. Mietin myös lajien valitsemisessa sitä mitä lintulajeja lapsille on tarkoitus opettaa esikoulun ja koulun kahden ensimmäisen luokan aikana. Myös kappaleiden järjestys määräytyi kuukausien mukaan. Itse lauluissa kuukaudet eivät näy, mutta lajit ovat valittu kuukaudet mielessä pitäen ja niistä inspiroituen.

5.1 Varisten kokous

Variksen halusin valita ensimmäiseksi lauluksi, sillä se on isolle osalle lapsista tuttu laji ja siksi hyvä ns. päähenkilö konsertille. Varis voisi kulkea tarinassa ja tavata ensimmäisen vuosipuoliskon aikana monia erilaisia lajeja.

Idea laulun sanoihin löytyi lukemalla tietoa lajista erilaisista kirjoista ja internetistä, sekä tarkkailemalla varisten käyttäytymistä. Varisten kerrotaan viihtyvän parvissa erilaisissa paikoissa, kuten asutuskeskuksissa (Flyktman, 2021, s. 366). Tarkkaillessani Helsingissä asustelevia variksia, huomasin useat suuret varisten kokoontumiset. Näitä oli nähtävissä esimerkiksi talojen katoilla, puiden

latvoissa sekä pelloilla. Tästä lähti idea varisten kokouksista kertovasta laulusta. Oli vain mietittävä mitä varikset tekevät kokoontuessaan.

Varikset ovat kaikkiruokaisia lintuja ja tonkivatkin usein kaupunkialueilla roskiksia ja nauttivat grillijätteistä. Niille kelpaavat myös roskaruoka, kuten hampurilaiset tai lihapiirakka mausteista huolimatta. (Laaksonen, 2014.) Itse olen myös useasti nähnyt variksia herkuttelemassa erilaisilla pikaruokapaikkojen antimilla. Roskiksia tonkivat älykkäät ja uteliaat varikset päätyivät myös näin ollen laulun sanoihin. Varisten kokouksissa siis syödään roskaruokaa ja tanssitaan.

Kappale on sävellyksenä hieman erikoinen. Sävellys on atonaalinen, mutta sävellaji muistuttaa hieman Es-duuria. Soinnut ovat hieman vinksahaneet ja melodiassakin on jotain outoa. Sävykin on kokonaisuudessaan vähän riitaisa. Tämä ei ole kuitenkaan huono asia, sillä variksen olemus on itsessään hitusen hullunkurinen ja sen raakunta riitaisa. Mielestäni sävellys siis kuvaa hyvin varista.

Kuva 1. Varisten kokouksissa syödään roskaruokaa kuten pizzoja ja burgereita.

5.2 Käpytikan paja

Helmikuun lintulajiksi valitsin Suomessa talvehtivan käpytikan. Aluksi ajattelin käpytikan laulusta muodostuvan rytmikkään pakkaslaulun, mutta lukiessani tietoa käpytikasta innostuin ja inspiroiduin käpytikan käpypajasta. Käpytikan pajaksi kutsutaan sopivaa rakosta puun rungossa, jota käpytikka hyödyntää käpyjen paikallaan pitämisessä. Se lennättää ensin männyn- tai kuusenkävyt puista käpypajalleen, kiinnittää ne sitten koloon ja lopuksi haukkaa siemenet suihin. Talvipäivinä se toistaa saman tunnista toiseen aina heittäen vanhan jo hakatun kävyn puun juureen pois uuden tieltä. (Haapasalo, 2017.) Tästä hauska tavasta sain kirjoitettua informatiivisen laulun.

Sävellyksestä tein varislaululle kontrastina perinteisemmän lastenlaulun kuuloksen. Päädyin pianolla improvisoidessa käyttämään F-duuri sävellajia pohjana muodostaen sävyltään iloisen kappaleen. Soinnut ovat myös yksinkertaisempia ja näin ollen helpompia soittaa. Kappaletta on siis helpompi myös kokemattomamman pianistin säestää opetuksessa. Iloinen melodia sopii mielestäni hyvin kuvaamaan käpytikan aurinkoisten pakkaspäivien ahkerointia.

Jos mietitään kappaleen soveltuvuutta pedagogiseen käyttöön, on faktoihin perustuvien opettavaisten sanojen lisäksi kappaleella hyvin rytmin harjoitteluun sopeva luonne. Kertosäkeistö eli B-osa on rytmiltään nopea. A-osa on taas puolestaan hitaampi ja C-osa vielä sitäkin rauhallisempi. Näin ollen eri osia voitaisiin hyödyntää nuottien kestoarvojen opettelemisessa. B-osaa voitaisiin rytmillä kahdeksasosilla, A-osaa neljäsosilla ja C-osaa puolinuoteilla.

Kuva 2. Käpytikka muodostaa pajansa sopivan puun koloon.

Käpytikan paja

Prr paukuttaa, pieni
käpytikka koloaan
Prr paukuttaa, näin
käypajaa rakentaa

Talvipäivät ahertaa
käpytikka pajallaan
Männynkävyt kuljettaa
puusta pajaan
nokassaan

Tikka kävyt asettaa
pajakoloon toimivaan
Kun käpy pysyy
paikallaan on sitä helppo
nakuttaa

Kun siemenet irti saa
Tikka kävyn käy
hakemassa vuden
Se vanhan nakkaa
pajapuvun juurelle
Ja kaiken toistaa
vudelleen

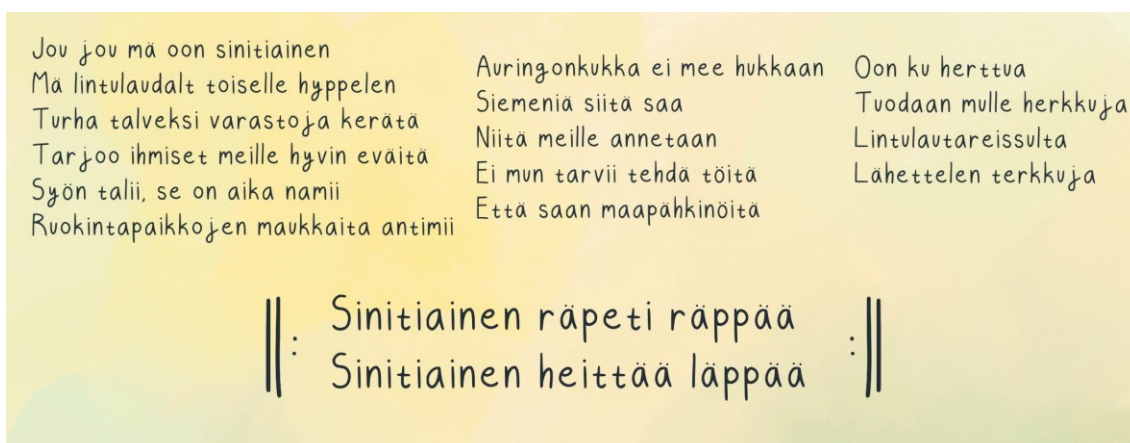
5.3 Sinitiaisräppi

Alun perin mietin maaliskuun lajiksi talitiaista sen tunnistettavan kevätlaulun takia. Talitiaisesta kuitenkin löytyy jo ennestään useita lastenlauluja, joten päädyin valitsemaan sen sijasta sinitiaisen. Sinitiaisella on talitiaisien tapaan melko tunnistettava lauluääni, jota voi kuulla ulkona laulettavan jo aikaisin keväällä. Tahdoin sisällyttää tämän laulun jollain tapaa sävellykseeni ja päädyinkin tekemään räppitaustan, jossa kuullaan toistuva pätkä sinitiaisen laulusta, Garage-Bandin huilulle sovitettuna.

Taustaa lähdin tekemään nuotinnuksen sijaan suoraan GarageBand sovelluksella. Vaikka sovellus oli minulle ennestään tuttu, en ollut aikaisemmin hyödyntänyt sitä kokonaisen kappaleen tekemiseen. Jouduin tästä syystä opettelemaan paljon sovelluksen käytöstä, ennen kuin taustan tekeminen alkoi eteneämään sujuvasti. Olen kuitenkin tyytyväinen lopputulokseen, vaikka olisinkin varmasti paremmilla sovelluksen käyttötaidoilla saanut taustasta laadukkaamman. Tausta sisältää sinitiaisen laulupätkän lisäksi yksinkertaisen bassolinjan ja sointumaton, sekä sähkörummut. Kappale noudattaa As-yläsävelasteikkoja.

Räpin sanoja lähdin luomaan sinitiaisen talviruokinta mielessä pitäen. Sinitiaisen ei kerää talvivarastoja, minkä vuoksi se on hyvin riippuvainen ihmisten tarjoamasta ravinnosta. Sinitiaista voi ruokkia esimerkiksi talilla, auringonkukansiemenillä ja maapähkinöillä. (Lakaniemi, ei pvm.) Näistä tiedoista sain aikaan räpin lyriikat, jossa sinitiaisen kertoo, miten talviruokinta lintulaudoilla palvelee ja ruokkii häntä. Röpissä räpätään myös yksitellen kaikista sinitiaisen lintulaudan lempiherkkuista.

Räppi sisältää kaksi kertaa toistettavan räppisäkeistön lisäksi laulettua kertosaäkeistön sekä keskellä yleisön huudatuksen. Opetuksessa kappaletta voi hyödyntää sellaisenaan, tai lapset voidaan haastaa keksimään omat sanat sinitiaisen räpille. Röpitaustaa voi myös tuki käyttää muunkin aiheisten räppien taustana tai sellaisenaan esimerkiksi musiikkiliikunnassa.

Kuva 3. Sinitiaisen räpin sanoitukset.

Kuva 4. Sinitäinen on lintulaudan siistein lintu, joka räppää talviruokinnasta.

5.4 Laulujoutsenien muutto

Laulujoutsenien muutto takaisin Suomeen alkaa maaliskuussa, mutta voi kestää jopa toukokuuhun saakka (Halkka, 2007, s.18–19). Koen siis niiden sopivan hyvin huhtikuun kappaleen lintulajiksi.

Tätä laulua lähdin tekemään puhtaasti sävellyksen pohjalta. Mietin mielessäni, miltä laulujoutsenten muutto kuulostaisi. Sävellyksestä syntyi D-dooriselle asteikolle hidastempoinen ja kaunis sävelmä. Sävy on hieman haikea ja mystinen, mutta koen sen kuvaavan hyvin joutsenten eleganttia ja kauniin puhdasta olemusta.

Laulujoutsenien muutto on ainoa tekemistäni sävellyksistä, mihin en lisännyt lyriikoita. Pohdin ja tuskailin pitkään lorun parissa, sillä mikään ei tuntunut sopivan sävellykseen. Keskusteltuani kuitenkin aiheesta perheen ja ystävien

kanssa, saivat he minut ymmärtämään, että ei niille ole välttämättä edes tarvetta. On hyvä miettiä mitä sävellykseltä haluaa. Mitä on tarkoituksena välittää kuulijalle ja mitä haluaa sävellyksen aiheuttavan. Itse halusin luoda kauniin kappaaleen, joka pysähtyy hetkeen kuuntelemaan ja ajattelemaan laulujoutsenien muuttota samalla rauhoittaen ja rentouttaen kuulijan. Mielestäni onnistuin hyvin tässä luoden kauniin ja rauhallisen sävellyksen.

Opetuksessa käyttäisin kappaletta loppurentoutukseen, oli se sitten silittelyä, hierontaa tai harson heiluttelua. Mukaan sopisi myös hyvin esimerkiksi valkoiset huivit, höyhenet tai sulat.

Kuva 5. Laulujoutsen, kansallislintumme, muuttaa takaisin Suomeen maalis-huhtikuussa.

5.5 Vikkelä västäräkki

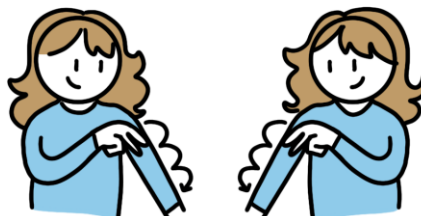
Toukokuun linnuksi valitsin västäräkin sillä se on merkki siitä, ettei kesään ole enää kauaa. Itselle tulee västäräkistä ensimmäisenä mieleen sanonta: ”Kuu kiu-rusta kesään, puoli kuuta peipposesta, västäräkistä vähäsen”, tarkoittaen västä-räkin saapumisen olevan merkki lähestyvistä kesästä. Toisena mieleen tulee västäräkin vikkela ja pirteä olemus sekä sen jatkuvasti heiluva pyrstö.

Laulun sanoitus on sekoitus faktatietoa linnusta, sekä västäräkin hieman mystistä asemaa kesän merkinä ja ihmeellisenä pyrstön heiluttajana. Kertosäe aloittaa kappaleen kertomalla kuulijalle minkälaisen vaikutelman voi linnusta ensisilmäyksellä saada. Ensimmäisessä säkeistössä tuodaan västäräkin mystiikkaa esille viitaten siitä kertovaan ”västäräkistä vähäsen” -sanontaan kappaleen lauseella: ”Toivottaa kevätaikaa, ennustaa kesän taikaa.” Toisessa säkeistössä taas viitataan enemmän faktatietoon. Västäräkki hyödyntää avomaita saalistaen hyönteisiä ja matoja kipittäen, sekä silloin tällöin lentoon pyrhähdellen (Halkka, 2007, s. 120). Tämä tieto muovautui suoraan seuraaviksi lauseiksi: ”Tuo pieni hyönteissyöjä, avomaiden hyödyntäjä. Saalistaa kipittäen, silloin tällöin pyrhähdellen.” C-osassa keskitytään linnun pyrstön heiluttamiseen ja sen syyn pohtimiseen. Jatkuva pyrstön heiluttaminen on västäräkille tunnusomaista, mutta varmaa syytä tälle käytökselle ei tiedetä (Flyktman, 2021, s. 272; Korhonen, 2014) Lisäsin siis myös kappaleen sanoihin pohdintaa västäräkin pyrstön heiluttamisen mysteeristä. Lopussa kehotan lapsia itse tarkkailemaan lintua ja arvailemaan, mikä voisi olla syynä tuolle mystiselle pyrstön keikuttelulle.

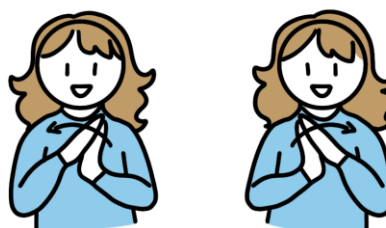
Sävellys kulkee G-lyydisellä asteikolla tuomaan taikaa kappaleeseen. Sävy on iloinen, vikkela mutta myös kysymyksiä herättävä. Tempo on myös laulun nimen mukaisesti vikkela. Melodia on pomppiva, maalaten kuvaa hyppelevästä västäräkistä. Kappale ei ole ehkä helpoimmasta päästä laulaa, syynä sen nopea tempo ja hyppivä melodia. Toisaalta se voi myös tarjota haastetta jo taitavammille laulajille.

Västäräkin kappaleeseen keksin itse laululeikin kertosäkeistöön. Sitä voi hyödyntää laulua laulaen tai kuunnellen. Laululeikissä hypitään ensin etu- ja keskisormilla käsivarrella välissä kättä vaihtaen, jonka jälkeen kädet pistetään yhteen ja niitä heilutellaan puolelta toiselle. Alla löytyy kuva laululeikin liikkeistä.

Västäräkki vikkela
Sipsuttelee kivellä

Pyrstöänsä keikuttaa
Illoisesti sirkuttaa

Kuva 6. Vikkelän västäräkin kertosäkeistön laululeikin ohjeet. Kuvitus Aurora Linna.

Kuva 7. Västäräkki on vikkela pyrstöään heiluttava hyönteissyöjä.

5.6 Naurulokki

Naurulokki laulun valitsin kesäkuun lauluksi sillä kesä tuo mieleen lokit. Tämä laulu kertoo lokista, joka varastaa kokilta kalat. Siinä leikitellään naurulokin naurun kikatuksilla ja erilaisilla merikaljoilla. Tämä laulu on enemmän leikkisä ja hassutteleva tarina lokista eikä se sisällä erityisemmin tietoa naurulokista. Se houkuttelee kuitenkin lapset tarinaan ja muistuttaa ehkä heitä lajin olemassaolosta.

Musiikki naurulokin kappaleessa on hyvin monipuolista. Se on hyvin tarinajohdosta. Laulun sanat vievät musiikkia eteenpäin ja muokkaavat sitä muodostaen draamallisen laulun.

Naurulokin kappaleessa opetellaan lintulajin lisäksi tunnistamaan erilaisia merikaljoja. Kappaleen kertosäkeistössä mainitaan kampela, silakka, ahven sekä lohi. Nämä kalat ovat valittu kappaleeseen niiden tunnistettavuuden takia. Näitä kaloja voisi hyödyntää erilaisten rytmien harjoitteluun käyttäen kalojen nimiä sanarytmeinä.

Kuva 8. Naurulokin kappaleessa mainitaan erilaisia merikaljoja. Kuvitus Aurora Linna.

Kuva 9. Naurulokki

5.7 Lintujen loppulaulu

Lintujen loppulaulu syntyi tarpeesta saada konsertille jonkinlainen päätös. Itsetäni tuntui jotenkin hassulta lopettaa vain naurulokin lauluun ja tahtoin siksi tehdä laulun, joka kokoaa opitun ja vie konsertin päätökseen. Tällä laululla ei siis ole samanlaista tarkoitusta opettaa linnuista tietoa vaan se on puhtaasti sävelletty konsertti mielessä pitäen. Laulussa toistuu yksinkertainen C-Am-F-G -sointukierto, välillä pysähtyen Dm sointuun. Melodia on myös helppo, joten laulun on helppo liittyä mukaan.

6 Konsertti

Lintulauluistani koostuva konsertti järjestettiin Roihuvuoren ala-asteella 2.4.2024 koulun esikoululaisille sekä 1–2 luokkalaisille. Yhteistyö Roihuvuoren ala-asteen kanssa syntyi suhteiden kautta. Minulle on jäänyt paljon positiivisia

muistoja aikaisemmista esiintymisistäni tässä samassa koulussa. Tästä syystä menin mielelläni myös uudelleen esiintymään kyseiseen kouluun.

Mielestäni oli ihana päästä tekemään konserttia ja esittämään pitkään päässä pyöriteltyjä kappaleitani oikealle lapsiyleisölle. Vaikka olinkin jo esitellyt kappaleitani tuttavapiirilleni, tuntui kuin ne todella pääsisivät koetukselle ja heräämään eloon vasta lapsiyleisön edessä. Sain myös itse paljon energiaa esiintymiseen yleisöstä ja näin laulut pääsivät täyteen potentiaaliinsa.

Konsertin tavoitteena oli järjestää lapsille ikään kuin osallistavaa toimintaa sisältävä musiikillinen ympäristöopintunti. Konsertti on kokonaisuus, jossa faktapohjaisten laulujen lisäksi katsellaan maalattuja kuvia linnuista, kerrotaan tietoa konsertin lintulajeista sekä leikitään ja rytmitellään laulujen tahtiin. Toiveena oli, että lapset oppisivat konsertista tunnistamaan ja nimeämään laulujen lintulajit.

6.1 Konsertin kokoonpano ja sovitustyö

Alussa haaveilin useista instrumenteista koostuvasta soitinkokoonpanosta, mutta päädyin kuitenkin pitämään konsertin kokoonpanon mahdollisimman yksinkertaisena. Konsertin lopulliseksi kokoonpanoksi muodostui tästä syystä siis pääosin piano ja laulu. Lisäksi yksi kappaleista on sovitettu pianolle ja klarinetille. Tämän takia sovitustyön osuus konsertin valmistelussa osoittautui työmäärältään hyvin pieneksi. Olin jo sävellysvaiheessa sovittanut kappaleet laululle ja pianon sointusäestykselle, joten työtä aiheutti ainoastaan komppien miettiminen ja mahdollisten laulustemmojen lisääminen. Myös klarinetin sisältävä kappale oli sovitettu sävellysvaiheessa pianolle ja äänelle, joten melodia oli vain siirrettävä klarinetille.

Konsertissa minua avusti hyvä ystäväni pianoa ja klarinettia soittaen, sekä laulustemmoja laulaen. Meillä on aikaisempaa kokemusta yhdessä työskentelystä ja tästä johtuen konserttiin valmistautuminen onnistui sujuvasti. En nuotinnusvaiheessa kirjoittanut ihan kaikkea ylös sillä halusin antaa meille tilaa ja vapauksia luoda musiikkia myös hetkessä.

6.2 Suunnittelu ja toteutus

Konsertti on kokonaisuus, johon liittyy laulujen esittämisen lisäksi paljon muutaakin. Suunnittelua vaatii esimerkiksi konsertin visuaalinen ilme, välijuonnot, siirtymät sekä osallistavat tekemiset. Yksi hyvinkin tärkeä konsertin visuaalisista elementeistä ovat minun itse maalaamani kuvat linnuista. Ne heijastettiin konsertin ajaksi meidän taaksemme valkokankaalle ja ne kertoivat yleisölle olennaista tietoa siitä, miltä lauluissa esiintyvät linnut oikein näyttävät. Kuvien avulla voitiin myös yhdessä arvuutella lintulajeja ennen vastauksen paljastamista.

Osallistavassa tekemisessä oli myös paljon mietittävää. Sitä ei saisi olla liikaa, sillä muuten sanojen kuunteleminen herpaantuisi, muttei myöskään liian vähän, sillä silloin mielenkiintoa olisi vaikeampi ylläpitää. Tekemisen tulisi olla myös tarpeeksi yksinkertaista, jotta siihen olisi helppo lähteä lennosta mukaan. Näin ollen syntyi siis erilaisia hyvin yksinkertaisia laululeikkejä ja kehorytmejä kappaleiden kaveriksi. Näiden lisäksi sinitiaisen räppiin sisällytin yleisöä osallistavan huudatuksen.

Priorisoin konsertin visuaalisuutta ja osallistavaa tekemistä, sillä ne olivat opinäytetyöni kannalta keskeisimpiä. Kokoamani materiaali tarjosi erinomaisen pohjan improvisaatiolähtöisille juonnoille, eikä sanatarkka käsikirjoitus ollut välttämätön konsertin tavoitteiden saavuttamiseksi. Improvisaatiolähtöisen juonnon ainoa haaste oli, että konsertin kaltainen hektinen tilanne vaikeuttaa osuuksien muistamista. Tätä kuitenkin kompensoi se, että käteni jäivät vapaiksi lasten impulsseihin reagoimiseen ja pystyin olemaan täysin läsnä vuorovaikutuksessa lapsiyleisön kanssa. Tulevia konsertteja ajatellen haluaisin kehittää juonto-osuudet, joilla toisin hahmoja enemmän esille ja muodostaisin konsertin tarinasta nykyistä selkeämmän kokonaisuuden.

7 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli säveltää lintuaiheisia lastenlauluja opetuskäyttöön ja herättää niiden avulla lasten innostus lajintuntemuksen kehittämiseen. Tarkoitus oli myös luoda monipuolisia lauluja ja loruja opettajien ja musikkipedagogien hyödynnettäväksi. Tuloksena työssä syntyi seitsemän kappaletta, joista voin olla ylpeä. Kappaleet ovat tavoitteiden mukaisesti tiedontäyteisiä ja soveltuvat monipuoliseen opetuskäyttöön. Kouluissa lauluja voidaan hyödyntää ympäristöopin tai musiikin tunneilla niitä kuunnellen, lorutellen, laulaen, soittaen tai rytmittellen samalla linnuista oppien. Myös musiikkikasvattaja voi hyödyntää laulujaan opetuksessa esimerkiksi musiikkiliikunnassa, laululeikkeinä, laulun tai soiton harjoittelussa tai rauhoitushetkessä. Opinnäytetyöhön liittyvästä materiaalista eli työn tuloksesta voivat hyötyä siis erilaiset opettajat, mutta myös lintulajeista oppivat lapset.

Jos aikaa luomiselle olisi kuitenkin ollut enemmän, olisin voinut käyttää sen laulujen hiomiseen vielä paremmiksi. Laulut syntyivät pitkälti sen mukaan, mikä omaa korvaani miellytti. Sävellysprosessia olisi voinut lähestyä esimerkiksi teorettisemmasta tai pedagogisemmasta näkökulmasta. Toki omat monien vuosien teorian sekä pedagogiikan opinnot avustavat omaa intuitiota luomaan molemmat huomioivia sävellyksiä. Kuitenkin asian äärelle pysähtyminen ja sen miettiminen olisi haastanut minua huomioimaan musiikin teorian ja pedagogiikan lauluissani tarkemmin. Lauluista olisi myös prosessin edistyessä voinut hankkia kehitysehdotuksia kysymällä palautetta esimerkiksi kollegoilta. Siinä ei sinänsä ole mitään vikaa, että säveltää kappaleita, jotka itseään miellyttävät, mutta ulkopuolinen palaute olisi voinut tuoda uusia näkökulmia ja ideoita laulujen kehittämiseksi entistä paremmiksi.

Tavoitteena oli luoda myös konserttikokonaisuus, joka esittelee säveltämiäni lauluja. Konsertti oli kokonaisuudessaan onnistunut, sillä se tarjosi lapsille musiikin lisäksi paljon kiinnostavaa visuaalista katsottavaa, osallistavaa tekemistä sekä tärkeimpänä, elämyksellisen kokemuksen lintulajeista oppimisesta. Kappaleet toimivat hyvin osana konsertin kokonaisuutta. Visuaalinen puoli oli myös

onnistunut, sillä itse maalaamani kuvat linnuista toivat tärkeää tietoa lintujen ulkonäöstä, mutta tarjosivat myös mielenkiintoisen elementin, jota lapset pystyivät tarkkailemaan. Osallistamiset toimivat myös hyvin enkä koe, että niitä olisi ollut liikaa tai liian vähän. Ainoa elementti minkä koen tarvitsevan vielä kehittämistä ovat juonnot ja tarinan muodostaminen kokonaisuudeksi. Juonnot jäivät itseni mielestä hieman sekaviksi ja tarinaa ei juurikaan konsertissa ollut löydettävissä. Näitä asioita on kuitenkin verrattain helppo kehittää eteenpäin tulevaisuudessa. Palaute konsertista oli kuitenkin pääosin positiivista ja sain tarjota lapsille ainutlaatuisen kokemuksen. Se on mielestäni tärkeintä.

Opinnäytetyön ansiosta myös intoni säveltämiseen on jälleen leimahtanut liekkeihin. En ole koskaan asettanut tavoitteeksi säveltää näinkin isoa laulukokoelmaa. Mutta ylitin omat odotukseni saadessa näinkin monta laulua valmiiksi näinkin pienessä ajassa. Prosessi oli opettavainen, mutta ennen kaikkea todella hauska ja innostava. Otan varmasti tästä eväitä myös tulevaisuuteen. Toivon opinnäytetyöni inspiroivan ja rohkaisevan muitakin alan opiskelijoita sekä ammattilaisia säveltämään lauluja opetuskäyttöön. Toivon myös lauluni innostavan opettajia tuomaan musiikkia ympäristökasvatukseen ja puolestaan myös ympäristökasvatusta musiikkikasvatuksen pariin.

Lähteet

Anttila, S., Hietapakka, K. (1999). *Musiikki työvälteenä kokonaisvaltaisessa opetuksessa*. [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX- julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-1999823806>

Flyktman, R. (2021). *Suomen linnut Liiku luonnossa ja tunnista lintuja*.
Readme.fi

Haapasalo, S. (30.11.2017). 100 päivää luonnossa: Käpytikan paja. *Suomen Luonto*, <https://suomenluonto.fi/uutiset/100-paivaa-luonnossa-kapytikan-paja/>

Halkka, A. (2017). *Linnut Suomen luonnossa*. Otava

Hyvinvoiva luonto, hyvinvoiva ihminen. (ei pvm.). Metsähallitus. Luontopalvelut ja Eräpalvelut. <https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Muut/hyvinvoivaluonto.pdf>

Jalava, H., Keränen, E. (2018). *Laulut ja lorut positiivisen vuorovaikutuksen ja kielen kehityksen tukena päiväkodin arjessa*. [opinnäytetyö, Lahden ammattikorkeakoulu]. Theseus- julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018061213621>

Järvilehto, L. (2014). *Hauskan oppimisen vallankumous*. PS-kustannus

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetus suunnitelman perusteen 2021, OPH-486-2021 (2021) <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8566250>

Korhonen, O. (7.9.2014) Tiedätkö miksi videon västäräkki heiluttaa pyrstöään? *Luontokuvaaja Olli Korhonen*. <https://www.ollikorhonen.com/miksi-videon-vastarakki-heiluttaa-pyrstoaan/>

Kuntoutussäätiö. (19.12.2023) *Muistin toiminta*. <https://oppimisvaikeus.fi/tieto/tietoa-oppimisesta/muistin-toiminta/>

Laaksonen, J. (25.08.2014). Mitä varikset ja harakat syövät? *Yle.fi*, <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/08/25/mita-varikset-ja-harakat-syovat>

Lakaniemi, M. (ei pvm.). Sinitäinen. Luontoportti.fi. <https://lehti.luontoportti.fi/fi/lajiesittely/sinitainen.html>

Laukka, I. (2023). *Alakoulun ympäristökasvatuksen merkitys lapsen luontosuhteen kehittymiselle* [pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto]. OuluREPO-julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202306212710>

Parikka, T. (2018). *Oppikirjat lintujen lajintuntemuksen opettamisen välineinä peruskoulussa* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX- julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201808013662>

Paukkeri, K. (2014). *Näkymiä lapsen luontosuhteeseen ja luonnon hyvinvointivaikutuksiin* [pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto]. OuluREPO-julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201409051836>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 104/011/2014 (2014). <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/9217998>

Pitkänen, J. (2022). *Opetuslaulujen rooli ja vaikutus oppimiseen peruskoulussa*. [kandidaatintutkielma, Oulun yliopisto]. OuluREPO-julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202205202298>

Rajavaara, T. (26.2.2016). Muistin tukemiseksi on monia kikkoja. *Yle.fi* <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/02/26/muistin-tukemiseksi-monia-kikkoja>

Ruokonen, I. (2016) *Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka*. Finn Lectura

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, OPH-2068-2017 (2017). <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8858969>

Terveyttä ja hyvinvointia luonnosta (ei pvm.). Luontoon.fi. <https://www.luontoon.fi/terveyttajahyvinvointialuonnosta>